

Krympelag

av Håvard Kongsrud, Marthe Glad og Ida Tolgensbakk Vedeld

- med stor takk til Kyrre Kverndokk for tips til flere av kildene.

Krympelag – hva er det?

På kontoret her hos meg på Norsk lokalhistorisk institutt kom det en dag opp at kollega Håvard var invitert på krympelag hos en kamerat. Hva var dette for noe? Noen undersøkelser i oppslagsverk og historiske kilder seinere så var vi i gang med å skrive en liten artikkel i lokalhistorisk wikipedia.

Brukt om feiring av en nybakt pappa kan det se ut som om begrepet er ganske nytt. Kanskje stammer det fra etterkrigstida, da det etter hvert ble vanlig at mor lå flere dager på sykehus etter fødselen, og far bare allernådigst fikk besøke henne og barnet i en kort visittstund hver dag. Da ble det jo god tid til utskeielser for far. Det er lett å forstå at skikken møter mer motstand nå når far er med på fødselen, mor kommer hjem fra sykehuset samme dag, og det generelt er forventet at far skal være mer med på omsorgen for den nyfødte. Å dra ut på byen mens mor ligger alene hjemme omgitt av blod og melk og ammetåke tar seg liksom ikke så godt ut. På den annen side er det jo rimelig at fars venner gjerne vil gjøre stas på ham, og kanskje ønske ham velkommen til de voksne menns rekker? Som overgangsrituale er i alle fall krympelaget i godt selskap med en mengde andre små og store feiringer knyttet til fødsel, fra babyshower til dåp. De fleste av skikkene har fokus på mor eller barn. Naturlig nok, kanskje? Men far går jo også over i en helt ny tidsalder når han får barn, og fortjener etter min mening også å bli gjort stas på. I tillegg kan jeg godt forstå behovet for en dram etter en fødsel!

Til glede for NFL-nyttlesere gjengir jeg her en redigert versjon av artikkelen mine kolleger og jeg laget på lokalhistorisk wikipedia, og håper at om noen vet noe mer om krympelag: som opprinnelsen til begrepet og skikker knyttet til fenomenet, så tar dere kontakt med meg – eller logger dere inn på www.lokalhistoriskwikipedia.no og bidrar med deres kunnskaper!

Ida Tolgensbakk Vedeld

Krympe, også kalt *Krymping*, *Krympelag*, *Krympifest*. Nybakte fedre inviterer gjerne sine venner på *krymping*, hvor de spanderer alkohol (og sigar). Men hva betyr så dette?

I Store norske ordbok defineres *Krympe* i denne betydningen som å 'feire noe ved å drikke: *han inviterte vennene med ut for å k. tippegevinsten*'¹. Begrepet finnes også i Nynorskordboka, 'feire med å drikke alkohol *k- sigeren*'². Innenfor skyting, motorsport og

travsport *krympes pokaler* ved at det drikkes alkohol. Der innebærer gjerne krympingen at det skal drikkes *av* pokalen.

Begrepet brukes på samme måte i minneoppgave nummer 46 fra Oslo 1964, hvor vi ser en parallell til sjøfartsskikken med *hansing* av nye førstereisgutter (det vil si at skårungen skulle spandere drikke på resten av båtlaget) og andre former for ritualer knyttet til å bli tatt opp i et laug:

Det var mye drikking på arbeidsplassene dengang og særlig på lørdag. Spleising var almindelig og man måtte være med på spleisen ville en være god kamerat. Drikke behøvet du ikke, det var alltid en som påtok seg den jobben. Fik man arbeide et sted som ny mann, eller pålæg på timelønna så var det å krympe som det kaltes. Det var å kjøpe en flaske Akkevit og lidt å bite i, som regel en bit fleskepølse og så inviterte man de man arbeidet sammen med, å ikke glemme formannen, det var en æressak dette og du var ikke anerkjendt før plassen var krømpa³.

Når man tar utgangspunkt i sitatet over kan man spekulere i om man med "krympe" rett og slett mener å minske (det vil si at man bruker litt av pengepremien, den nye lønna eller liknende på å sløse). Det blir mer komplisert om man ser på sitater som det følgende, hentet fra Nyordsarkivet til Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo:

Av egen erfaring vet jeg at kunstnerbesøkene var rene sensasjoner. Yr av begeistring etter konsertene måtte man hjem og "krympe" begivenheten med kommentarer til og vurdering av prestasjonene⁴.

Det kan skimtes en tilleggsbetydning til ordet *krympe*; et ønske om at hendelsen som markeres skal gjenta seg. Denne betydningen gjenspeiles i følgende sitat:

Vi er nøye med å krympe denne fisken skikkelig. Dette er en skikk som rett og slett går ut på å ta seg en dram for hver fisk som kommer på land. Krympes ikke fisken skikkelig blir det ingen flere. Så enkelt er det!⁵

Også ved barn og pokaler er det naturlig å anta at det foreligger et ønske om at hendelsen skal gjenta seg. *Krymping* blir dermed ikke bare en feiring, men får mer spesifikt preg av å være et offer for å sikre gjentakelse av det som feires.

Andre forsøk på forklaringer i diskusjonsfora på internett er mer eller mindre fantasifulle. En variant er 'man feirer at mors omkrets krymper'⁶, som er plukket opp i enkelte blogger, særlig i forbindelse med kritikk av tradisjonen som sexistisk og som et harry russeprosjekt⁷.

1. *Store norske leksikon*, Aschehoug og Gyldendal 1991, s. 335

2. *Nynorskordboka*, Samlaget 1986, s. 383

3. *Minneoppgave nr 46 fra Oslo 1964*

4. *Nyordsdatabasen: Farmand 1974*, side 45

5. «To døgn i Altaelva», på *friluftsliv.no*

6. Påstand fra *diskusjon.no*

7. Bloggeren Hell under overskriften "Fyll og fødsel" på *Hellyeah.no*